

Møte for lukkede dører, Stortinget 1. november 1920

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 1. november 1920 kl. 12.15.

Præsident: Buen.

Dagsorden:

Meddelelse fra regjeringen ang. traktatforhandlingerne.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar at møtet holdes for lukkede døre.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar videre, at regjeringens medlemmer og de vanlige funktionærer har adgang til at overvære forhandlingerne. Hvis ingen indvending reiser sig derimot, ansees dette bifaldt.

Jeg gir dernæst ordet til utenriksministeren, som vil gi Stortinget en meddelelse.

Utenriksminister Michelet: Naar man har bedt om, at dette møte skal holdes for lukkede døre, saa er det, fordi regjeringen gjerne har villet gi Stortinget en meddelelse med hensyn til traktatforhandlingernes gang og stilling nu i øieblikket.

Hvad Portugal angaar saa er det en rent foreløbig meddelelse, jeg skal faa lov til at gi. Det har været ialfald min mening, at naar forhandlingerne i Spanien er tilendebragt, saa skulde der for aapne døre gives en samlet redegjørelse for de resultater, som er opnaadd i begge lande. I Portugal har vor delegation og minister Wedel uten nogen regjeringens fortjeneste opnaadd en midlertidig ordning, som vi i regjeringen finder endogsaa særdeles tilfredsstillende. Den gaar i korthet ut paa, at begge lande skal tilsi det andet land mestbegunstigelse. Opsigelsestiden er 3 maaneder. Det er forsaavidt at karakterisere som en provisorisk ordning; men minister Wedel, som jo kjender forholdene i Portugal bedre end nogen anden herhjemme, mener, at det er av de provisoriske arrangementer, som vistnok vil vise sig at faa en meget lang varighet.

Regjeringen har overfor Wedel telegrafisk uttalt sin anerkjendelse og tak for det resultat, som der er opnaadd.

I Spanien staar saken vanskeligere. Man har der møtt vanskeligheter av forskjellig art, og minister Wedel uttaler herom i sit første telegram, at understatssekretæren i Spanien i usædvanlig sterke ord har fremholdt spansk misnøie med Norges opfatning av traktatforhold. Og forholdene har efterhaanden dernede tilspidset sig saadan, at Wedel i et telegram anmoder om at faa regjeringens bemyndigelse til at si op traktaten med Spanien - den løper med 3 maaneders opsigelse - og i tilfælde delegationen skulde finde det ønskelig at begjære voldgift med hensyn til, hvorvidt vi har overholdt vore traktatforpligtelser eller ikke.

Efter samraad med utenrikskomiteen har regjeringen telegrafert til Wedel og git ham bemyndigelse til straks at si op traktaten, hvis det er den samlede delegations mening, at saa bør ske. Med hensyn til voldgift har vi uttalt, at en regjering selvfølgelig helst ikke ser voldgift angaaende, hvorvidt den har overholdt sine traktatmæssige forpligtelser eller ikke; men at vi, hvis delegationen under forhandlingernes gang skulde finde det ønskelig, ikke vil motsætte os, at den tar initiativet til at begjære voldgift. Det er særlig 2 punkter, som den spanske regjering anker over. Det ene punkt angaar hvorvidt de spanske vine ved toldbehandlingen stilles likt med franske vine. Det har været uttalt fra spansk hold, at de har faat en anden behandling end franske vine, idet disse i tilfælde efter departemental bestemmelse tolereres indtil 13 og 14 grader, men spanske blot blev tolerert til 12 grader. Socialministeren, statsraad Klingenberg, vil nærmere redegjøre for det punkt - han besidder mere kjendskap til det forhold end jeg for mit vedkommende gjør. Den anden anke fra spansk side gaar ut paa, at kommunerne differentierer og ved vinrettigheternes behandling gjør forskjjel paa spanske og franske vine. Der sigtes der først og fremst - ja, om ikke først og fremst saa sigtes der til et tilfælde borte i Kristiansand, hvor, saavidt jeg har hørt, Kristiansands myndigheter har git vinrettigheter paa betingelse av, at de spanske vine utelukkes eller blir behandlet paa en særskilt maate. Hovedsagelig holder man sig imidlertid til Kristiania kommunes optræden i anledning av de vinrettigheter, som nu skal meddeles. Den har utfærdiget en række cirkulærer, som er kommet vore forhandlere saa paa tverke, at det hele næsten ser ut som det skulde være bestilt - saa uheldig er det. Kristiania kommune har sat sig det i og for sig yderst prisverdige maal for øie at faa utestængt alt dette spanske svineri, holdt jeg paa at si, eller meget av disse daarlige spanske varer, som for tiden indføres, og kommunen har uttalt, at de, som forhandler disse varer, risikerer ikke at faa sine vinrettigheter fornyet til neste aar. Varerne indføres i øieblikket frit under vore traktater. Kommunen har forsaavidt altsaa stillet sig over, om man vil, regjeringens og denne forsamlings stilling og har foretat en differentiering, som har faat et uttryk i vedkommende cirkulære saa uheldig, at det opfattes som direkte og kun rettet mot de spanske vine. Jeg har cirkulærene her tilstede - jeg stiller dem til de herrers disposition, som maatte ønske at gjøre sig nærmere bekjendt med dem.

Wedels sidste telegram var datert 28 og indkom den 29de. Jeg vil læse det op, fordi det gir et illustrerende uttryk for, hvor alvorlig han betragter situationen. Han siger: "Jeg tillater mig at meddele, at aviserne nu bringer ordlyden av magistratens cirkulærer med magistatssekretærens kommentering" - det er Kristiania magistratssekretær, som har kommentert disse cirkulærer og gjort det paa en maate, som saavist ikke egentlig skal lette de forhandlinger, som der foregaar. Jeg gjør opmerksom paa, at det ikke skal lette vore forhandlinger, at man har anset det opportunt at foreta den slags skridt uten meddelelse fra den utsendte delegation, og jeg kan ikke

skjule, at det desuten er høist uheldig, at disse dokumenter er bragt til offentlighetens og utlandets kundskap, uten at de for forholdet til utlandet ansvarlige statsmagter kan sees at ha grepet ind for at haandhæve traktaterne. Under henvisning til mit telegram av igaar henstiller jeg derfor, at regjering og Storting uten videre utsættelse tar de nødvendige beslutninger. Spørsmålet er alvorlig, og statsmagternes holdning kan bli avgjørende for utfaldet av en voldgiftssak og bestemmende for utlandets opfatning av Norges vilje til overhodet at opfylde indgaaede traktatforpligtelser. Passivitet kan gi anledning til repressalier og umuliggjøre fremtidige traktatforhandlinger baade her og i Frankrike. Hvis ikke regjeringen har de nødvendige magtmidler til at paase traktatens fuldstændige opfyldelse, anser utlandet sikkert med rette at kunne forlange, at regjeringen skaffer sig saadanne." Dette referer sig altsaa til den ting, at vine, som nu lovligen indføres under traktaternes beskyttelse, av magistraten søkes puttet tilside og forbudt solgt under trussel om fortapelse av vedkommende persons vinrettighet, hvis han desuagtet gjør det.

Vi har diskutert spørsmålet i regjeringen sammen med utenrikskomiteen, og jeg har paa basis av, hvad der der er passert, gjort et utkast til et telegram til Wedel, hvis ordlyd ikke har været diskutert inden regjeringen, men jeg tror, jeg tør si, at det gir uttrykk for de linjer, som regjeringen og utenrikskomiteen mener bør følges i nærværende tilfælde. Jeg præsiserer, at det kun er et utkast, som ikke er finpudset. Utkastet lyder saa: "Under henvisning til telegram av igaar skal jeg tillate mig at meddele følgende: Den i Kristiania magistrats cirkulærer paatænkte ordning er ikke sat ut i livet, og intet er saaledes endnu foregrepet. Hvad magistraten har hat for øie er den uegte vin, hvorav der her selges store mængder. Denne vin har erfaringsmæssig gjort stor skade og maa betragtes som liggende utenfor den legitime handel. At faa salget av denne vare mest mulig begrænset maa ogsaa være i Spaniens interesse, idet den ødelægger de gode merkers renommé og indskrænker salget av dem. Det som her selges som vino dulce" - det er den vin, som specielt findes nævnt i magistratens cirkulærer - "det som her selges som vino dulce f.eks. er efter sakkyndiges mening hyppig andet end det, som i Spanien selges under dette merke. Uanseet politisk standpunkt eller personlig stilling til forbudssaken er det hos os et almindelig ønske at faa disse uegte vine utestængt. Regjeringen er imidlertid enig i, at det av Kristiania magistrat i dets cirkulærer benyttede uttrykk er uheldig og saaledes formet, at det vil kunne opfattes som stridende mot traktaterne. Det vil derfor ikke bli opretholdt. Regjeringen antyder en modus vivendi, hvorved tilsiges gjensidig mestbegunstigelse, samt at spanske vine som i henhold til norsk lovgivning indføres til Norge utstyres med et av spanske myndigheter utfærdiget certifikat for at være god egte vare. I en verbalnote av 5te oktober har den herværende spanske minister tilbudt en ordning overensstemmende hermed." Som man vil se gaar dette telegram i korthet ut paa, at man skal forlange oprindelsesbevis - en erklæring fra ansvarlige

spanske myndigheter for at være god egte vare det, som sendes hit, og at man da foreløbig ialfald skal slaa sig tilro med det. Saken har idag været referert i utenrikskomiteen, som enstemmig fandt at kunne slutte sig til den linje, som er angit i det telegram. Jeg har ikke mere at tilføie.

Præsidenten: Utenriksministeren har bedt om, at en av bureaucheferne skal faa adgang til at overvære disse forhandlinger. Præsidenten foreslaar, at denne adgang gives, og hvis ingen indvending reises derimot, anser præsidenten tilladelsen for git.

Castberg: Efter opfordring av utenriksministeren og efter konference med socialministeren har jeg bedt om ordet allerede nu umiddelbart efterat utenriksministeren har redegjort for saken, idet jeg har tænkt mig, at det kunde være av interesse at tilknytte enkelte opplysninger om, hvad der mig bekjendt er passert i Portugal og Spanien med hensyn til forhandlingerne, og som kan tjene til yderligere forklaring av den henvendelse som nu er kommet fra minister Wedel. Jeg vil straks ha sagt, at jeg er enig i indholdet av det svar, som utenriksministeren har oplæst, og hvis kvintesens jo er, at det cirkulære, som er utfærdiget av Kristiania magistrat, som liggende utenfor lovgivningen og stridende mot traktaten, ikke vil bli opretholdt. Men hensyn til form og uttryk er det ikke min agt at komme nærmere ind paa det - jeg har i det væsentlige intet at bemerke; jeg vil dog henstille, om ikke netop dette hovedpunkt kunde formes saa, at "regjeringen vil derfor sørge for", at det ikke blir opretholdt. Det er jo direkte svar paa minister Wedels præsicering av, at det er statsmyndighetene og regjeringen, som her maa ha myndighet. Der ligger ingen realitet i det, men jeg tror, det vilde være ønskelig at forme det paa en saadan maate. Jeg nævner det bare som en henstilling til utenriksministeren til overveielse. Det vil kanskje til belysning av det spørsmaal som foreligger være av interesse at høre, hvordan netop den side av saken, som berøres av det spørsmaal som her er reist, laa an baade i Portugal og Spanien. Da vi kom til Portugal, saa var det aabenbart at der var adskillig misstemning - ialfald blev der tilkjendegit adskillig misstemning - over det, som var passert hos os overfor de portugisiske vine. Der var opnævnt en portugisisk delegation til forhandling med den norske delegation, og til en begyndelse blev dette fremhævet ganske skarpt fra disse portugisiske forhandlers side. Det blev imidlertid straks gjort opmerksom paa av de portugisiske repræsentanter at naar de uttalte sig paa denne maate, saa var det ikke paa nogen vis av hensyn til den økonomiske interesse, som en traktat mellem Portugal og Norge med hensyn til vine hadde for Portugal. Det blev gjort opmerksom paa, at da Portugal producerer omkring en 7 millioner hektoliter vin om aaret, var Norges import av vin fra Portugal før krigen, ca. 10 000 hektoliter, saa forsvindende, at den spilte ingen rolle. Jeg kan saaledes nævne, at en enkelt stor vinplantage, som delegationen hadde anledning til at se utenfor Lissabon, producerte det 10 dobbelte av hele Norges import av vin før

forbudet. Men, sa de, det er et politisk spørsmål; der er noksaa prekære politiske forhold i det hele i Portugal, og regjeringen maa ta adskillig hensyn til opinionsytringer i de forskjellige dele av landet - det var spesielt vinkesportørerne i Oporto, som hadde mobilisert og skreket op - og forhandlerne sa: Vi risikerer oprør i Oporto, hvis vi slutter en traktat med hvilket som helst land, som generer vinene - rent principmessig seet. Det var likeledes erkjent, at Norges eksport av fisk til Portugal hadde en ganske anden betydning økonomisk end dette vinskjøpsmaal, og det blev ogsaa sagt av store portugisiske forretningsmænd, som vi søkte konferance med, at hvis disse faa vinkesportører fra Oporto virkelig vover at foreta noget til skade for import av norsk fisk, saa mobiliserer vi de ganske anderledes store interesser, som er knyttet til den norske fiskeeksport til Portugal. Den norske fisk i Portugal er nødvendig for at hindre spesielt New-Foundlandsfisken i at opnaa en monopolstilling paa det portugisiske marked.

Jeg skal ikke gaa i enkeltheter; jeg faar muligens senere anledning til at belyse dette noget nærmere, naar man har erfaringer fra Portugal for, hvordan det vil virke. Imidlertid virket den omstændighet, at der var sendt en talrik og - som portugiserne fremhævet - en saa vidt repræsentativ delegation derned, øiensynlig meget heldig paa dem, og de blev mere og mere venskabelig stemt, hvilket jo ogsaa fra vor side søktes fremmet ved selskabelig samvær med den portugisiske delegation. Og da vi saa hadde holdt forskjellige møter, gjorde minister Wedel opmerksom paa, at nu var jordbunden forberedt, nu var stemningen god, og nu vilde han trække konsekvensen av dette og faa en midlertidig ordning, som var bygget paa mestbegunstigelsesprincippet, saa at Norge kan staa helt frit med hensyn til toldsatser paa vin o.s.v., bortset fra, hvad der maatte avtales med andre land - altsaa ikke en traktat med bundne satser, men en mestbegunstigelsestraktat. Han uttalte, at han haabet, at dette skulde lykkes, og at nu var det hans opgave at gripe ind og gripe ind alene. Delegationen reiste. Det blev sagt i norske aviser, at den "undslap" tilsjøs fra Portugal under en revolution. Det er en smule overdrivelse; der var ingen revolution, men jernbanestreik, saa vi blev liggende en tid i Lissabon, - men kom saa sjøveien over Vigo til Spanien, og minister Wedel blev igjen. Og ved sin dygtighet, ved sin behændighet og ved sin absolutte lojalitet overfor det program, som forelaa - jeg pligter at si det her, som jeg ogsaa sa til minister Wedel, idet jeg tilføiet, at jeg hadde hat mine tvil om det, men at hans optræden hadde overbevist mig om, at der blev utvist den mest komplette lojalitet fra hans side og megen behændighet og dygtighet - opnaadde han altsaa at faa istand en ordning som den, der før er nævnt. Dette gjorde han paa den maate, at han mødte op hos utenriksministeren, som han ved speciel velvilje fik foretræde for, øieblikkelig utenriksministeren kom tilbake fra Paris og London, hvor han hadde været fraværende - det var en midlertidig fungerende utenriksminister, som fungerte, mens vi var der - Wedel mødte op med tre dokumenter i sin lomme, nemlig sin egen note - som fra norsk side tilbød

mestbegunstigelse - den portugisiske utenriksministers svar paa den portugisiske regjerings vegne - som siger: Vi mottar Deres note og er enige i dette, vi gaar ogsaa med paa en mestbegunstigelsesordning - og minister Wedels svar derpaa igjen, som siger, at man fra norsk side vil være tilbøielig til, naar en saadan ordning er truffet, at træffe foranstaltninger til beskyttelse mot forfalsket vin og beskyttelse av egne vinmerker. Minister Wedel fik utenriksministeren efter nogen nølen til at undertegne den portugisiske note, og han gik ut av forhandlingsværelset med alle tre noter i sin lomme, fuldt færdige overenskomster. Jeg tror ikke, det er for sterkt at si, at den maate, hvorpaa dette blev gjort virket paa os som et mesterstykke, og resultatet var jo ogsaa slik, at vi hadde ikke kunnet ønske det bedre. Vi staar nu helt frit, og minister Wedel fremholdt - hvilket ogsaa utenriksministeren var inde paa - at i formen er vistnok dette en midlertidig ordning, men at vi efter hans kjendskap til portugisiske forhold kan gaa ut fra, at det vil bli en varig ordning. Det, som portugiserne fæstet sig ved, var altsaa dette, at Portugal vil behandles likesaa gunstig som andre land, og de var fornærmet ved tanken om, at deres lette vine skulde bli behandlet anderledes end andre lands lette vine, og at deres hete vine skulde bli behandlet anderledes end andre lands hete vine.

Saa var det en ting til. Delegationen uttalte i sit memorandum, som blev forelagt for portugiserne, følgende: "Som det vil være bekjendt har der i Norge reist sig en sterk folkebevægelse mot bruk av brennevin og hete vine (se herom vedlagte oversigt over den norske avholdspolitik). Norge staar ikke alene i denne bevegelse, den har ført til et varig forbud ogsaa i lande som Amerikas Forenede stater, New Foundland, Finland, Island og flere. Disse lande har gaat langt videre i sin forbudspolitik end Norge, som tillater indførsel og salg av lette vine. Det norske forbud har været undergit folkeavstemning av alle voksne mænd og kvinder i landet og med et stort flertal har det norske folk forlangt gjennomførelse av import- og salgsforbud for alle brennevine og sterke (liquoreuse) vine."

Ingen norsk regjering kan sette sig utover denne avstemning. Og den portugisiske nation med et saa utpræget demokratisk sindelag vil sikkerlig forstaa og værdsætte betydningen av den gjennom avstemningen uttrykte folkevilje."

Dette promemoria fremla delegationen enstemmig, og det blev oplæst og forelagt av minister Wedel i møtet med Portugiserne. Og saa blev der tilføiet - ogsaa enstemmig - av delegationen og forelagt av minister Wedel for portugiserne - følgende: "Norge vil eventuelt være villig til at imøtekomme ønsket om en skarp kontrol for at hindre indførsel og salg av forfalskede vine og at beskytte produktionslandenes retmæssige og kjendte merker - saavel de regionale som de nationale."

En saadan kontrol vil saa meget lettere kunne etableres, hvis de norske statsmyndigheter, som det har været spørsmål om, besluttet at al indførsel til Norge av brennevin og vin

blir gjort til gjenstand for monopol og at salget av disse varer overdrages til offentlig autorisert samlag."

Dette tok portugiserne som en for dem meget ønskelig ting, og i minister Wedels sidste note som blev overrakt portugiserne som svar paa Portugals aksept av det norske forslag om mestbegunstigelse, er det gjort paa samme maate; der gis tilsagn om en slik beskyttelse av de egte vinmerker.

Da vi saa kom til Spanien, saa var det første som hændte - det var dette som utenriksministeren hentydet til - et foretræde minister Wedel hadde for understatssekretæren i utenriksdepartementet. Denne mand var meget ubehagelig og brukte meget sterke ord om hvordan Norge hadde behandlet de spanske vine, idet han særlig fæstet sig ved at der var gjort forskjjel mellem behandlingen av franske og spanske vine, og at man i Norge paa forskjjellig maate ellers generte de spanske vine. Hans optræden var av den art, sa minister Wedel, at denne reiste sig i sin fulde myndighet og sa at han vilde gjøre vedkommende opmerksom paa, at han i 30 aar nu hadde hat forhandlinger med Spanien og hadde forhandlet med mænd som Sagasta, Castelan, hertugen av Castillo og en hel række av (kfr!) Spaniens første navne, men hadde aldrig møtt en saadan optræden, og hvis det var meningen at fortsætte slik, var det hele slut. Derover blev understatssekretæren meget forskrækket, og tonen blev adskillig forbedret efter denne optreden fra minister Wedels side. Saa blev der forhandlet mellem den opnævnte spanske delgation og den norske delegation. Den spanske delegation bestod aapenbart av meget betydelige og kyndige mænd, og de fæstet sig til en begyndelse ogsaa meget - jeg hadde nær sagt - fornærmet, ved den maate hvorpaa man i Norge hadde behandlet de spanske vine. Minister Wedel fik det imidlertid avvendt ved at si: Vi sitter ikke her for at tale om fortiden og det nuværende, men for at tale om fremtiden; la os nu komme ind paa hvad vi skal gjøre for at komme ind i tilfredsstillende forhold. Og det lykkedes, diskussionen blev ført ind paa det. Ogsaa overfor spanierne fremla delegationen efter anmodning og eksposé, som indeholdt en hel del statistisk, som blandt andet viste at den norske vinimport fra Spanien likesom den portugisiske var en "quantité négligeable", det var en ren bagatel. Den spanske statistik viser at det før forbudet i det hele var 0,15 pct. av den eksporterte spanske vin som var eksporteret til Norge, og det blev ogsaa erkjendt at den norske vinimport fra Spanien ikke spilte nogen økonomisk rolle for sistnævnte land. Men det gjaldt et princip, de kunde ikke slutte traktat med noget land som gjorde vanskeligheter med vinen. Hvad vil dere da gjøre med Nord-Amerikas forenede stater, med Island og med New Foundland? spurte Wedel. Ja, blev der svaret, vi har ingen traktat med dem, og vi behøver ingen traktat, og med hensyn til Amerika saa var dets forbudspolitik et slag av skjæbnen, som de fik finde sig i. Det var, syntes der, ikke tanken at øve nogen repressalier overfor disse lande. Der blev jo heller ikke slaat paa repressalier overfor os; men hvad de fæstet sig ved, det var éns behandling av alle landes vin, og saa nævnte de dette tilfælde i Kristiansand som utenriksministeren

hentydet til. Vi maatte svare at vi kjendte ikke til tilfældet fra Kristiansand, og vi henledet opmerksomheten paa, at den norske utenriksminister i note av 4. mai, som var overrakt den spanske minister i Kristiania, hadde protesteret mot at nogen slags forskjjel var anvendt. I vort promemoria til Spanierne sier vi: "Det midlertidlige forbud gjælder i like grad alle vinproducerende lande. Som fremhævet i et promemoria overlevert den 4 mai 1920 av den norske utenriksminister til den spanske minister i Kristiania, blir de spanske vine behandlet paa samme maate som de franske under det gjældende hetvinsforbud, og de samme regler med hensyn til alkoholgrænsen gjennemføres paa samme maate for begge landes vine." Og saa tilføier vi: "Den gjældende norske lovgivning hjemler ikke de kommunale myndigheter adgang til at behandle spanske vine paa nogen anden maate end tilsvarende vine fra andre land."

Statistikken som vi leverte, vakte øiensynlig adskillig opmerksomhet blandt de spanske delegerte. Den viste saa grandgivelig at det var Spanien som hadde hat fordel av handelsforbindelsen med Norge - særlig i de sidste aar - langt mer end omvendt. Da dette var gjort, og det desuten var passeret - hvad minister Wedel sa efter hans erfaring endnu ikke hadde foregaat - nemlig at den spanske utenriksminister holdt selskap for en fremmed delegation, hvilken ære altsaa den norske vederfartes, saa var efter minister Wedels mening delegationens opgave endt, idet han derpaa vilde forsøke at faa en lignende ordning som i Portugal, hvilket han haapet skulde lykkes. Avtalen var da at delegationens medlemmer skulde kunne forlate Madrid, og det hele var det forutsat skulde kunne løses i løpet av noen dage, ganske som i Portugal.

Nu viser det sig imidlertid, at umiddelbart efter er dette Kristianiacirkulære kommet og har bragt forstyrrelse i det hele. Efter mit kjendskap til forhandlingerne, og i erindring om hvad der er passeret, kan jeg levende forstaa hvilken fortvilet situation minister Wedel blev bragt i ved avisernes meddelelse om dette cirkulære, som jo - det forekommer mig at minister Wedel har ret i det - paa en maate bygger paa at kommunerne skulde kunne overta en lovgivning mot eller utenom statens lovgivning. Staten sier gjennom sin lovgivning at indførsel og salg av vine indtil 12 pct. er tilladt. Men saa kommer Kristiania kommune og siger: "Nei, selv om de holder under 12 procent, vil vi ikke ha de spanske vine av den og den sort." Det er ganske riktig, som det er sagt i utenriksministerens utkast til telegram, at i Spanien er opfatningen av egte vine slik, at for eksempel det som kaldes "vino dulce, - søt vin - det regnes som egte vin. Men det er ikke saadant søl, som "vino dulce" efter sigende ofte er, naar det sælges her. Likedan siger spanierne at hvis der blandes het vin og let vin sammen, saa er dette en legitim blanding. Dertil blev der fra vor side svart: "Javel, den kan være saa legitim den vil; men vi er imot den, ikke fordi den er forfalsket, men fordi den holder over den procent, som er tilladt i loven om midlertidig forbud. Det er et helt andet spørsmål. Nu er dette cirkulære fra Kristiania magistrat

kommet, som bruker saadanne uttrykk, at de maa opfattes som direkte sigtende paa de spanske vine, og som ogsaa staar i strid med, hvad jeg mener delegationen med fuld ret hadde sagt til Spanien: "Den norske ret hjemler ikke kommunerne adgang til noget specielt forbud mot spanske vine, som kan indføres i henhold til statens lovgivning." For saa vidt er jeg helt enig i det svar, utenriksministeren har avgitt.

Jeg beklager, at denne vanskelighet er kommet op, en vanskelighet, som visstnok er kommet fuldstændig overraskende paa minister Wedel, og jeg tænker med den største sympati paa den vanskelige og kjedelige situation, minister Wedel har været i i disse dage, forinden han faar meddelelse om denne avgjørelse av regjeringen. Men forhaabentlig vil det kunne lykkes ham at bringe det hele i havn, naar han faar dette svar.

Med hensyn til certifikat fra de spanske myndigheter skal jeg gjøre opmerksom paa, at dette er en ordning, som har været etablert i en lang aarrække overfor Tyskland. Tyskland tillater ikke indført spanske vine, uten at disse ledsages av certifikat for egthet og en hel række bestemmelser, som utfærdiges av autoriserte spanske kontrolmyndigheter, kemiske laboratorier, som alle vore konsuler, som var samlet til møte med os i Madrid, erkjendte hadde europæisk anseelse som dygtige, samvittighetsfulde og hæderlige institutioner.

Jeg vil ikke ved denne leilighet gaa nærmere ind paa tingen; jeg vil bare ha sagt, fordi det er et spørsmål, som gjorde sig sterkt gjældende ved vore konferanser med spanske forretningsmænd - vi benyttet tiden til at reise op til Bilbao for eksempel og søkte under generalkonsulens ledelse konferanser med spanske fiskeforretningsmænd, og likedan i Sevilla og Barcelona - at det som er hovedindtrykket særlig fra Barcelona i Katalonien - det tidligere store norske fiskemarked - det er, at naar den norske fisk er fortrængt derfra, saa skyldes dette den slette vare, som sendes dit - ikke bare den slette vare, som blev sendt under krigen. Der har stadig været talt om her hjemme, at det var statens fisk, som ødela markedet; men den spanske generalkonsul i Bilbao oplyste f.eks., at den værste til at ødelægge vort marked der nede ved at sende gammel daarlig vare, det var private, bl.a. et firma i Bergen - jeg skal ikke nævne noget navn - som sendte et parti paa 1.200.000 kilogram saa daarlig vare at det maatte ødelægges. Det var ikke staten, men et privat firma. Der blev git opplysninger, som viser, at der har været norske firmaer - jeg hørte ogsaa navnene, jeg skal ikke nævne dem, men enkelte av dem er kjendt her i forsamlingen - oppe fra Romsdalsbyerne, som har tilbudt norsk fisk av første kvalitet, og saa fik vedkommende et parti av udmerket kvalitet, som gik som en røk i handelen; men naar man saa bad om mere av samme sort, sendtes der saa slet vare, at dette ødela alt vort renommé i det distrikt. Et stort, kjendt firma deroppe sa for eksempel: nu har vi udmerket vare; vil dere ha noget? Og saa kom fisken bedærvet frem og kunde for det meste ikke sælges, og det, som blev solgt, bidrog til yderligere at slaa vort renommé ned. Det almindelige krav i denne del av Spanien var: Vil dere ha norsk fisk ind i Spanien, maa dere gjøre, som de

har gjort paa Island: gjennomføre et strengt vrakersystem; for det er dette som har bragt Island i en dominerende, en toneangivende stilling særlig paa det katalonske fiskemarked. At Island bruker en anden behandlingsmaate, det kan saa være; de slagter fisken og tar indmaten ut. De forlanger for eksempel, at fisken ikke skal ligge lenger end to timer i baaten; og hvis der gaar længere tid, faar de ikke sende den til Spanien som første sort. Den islandske fisk har fordrevet den norske fisk til sorg for de store norske fiskeforretningsmænd, som jeg konfererte med i Barcelona om det. Men dette er et spørsmål, som vi kan komme ind paa senere; jeg har bare villet nævne det ganske en passant.

Jeg vil som sagt anbefale, at der svares minister Wedel i det store og hele, som utenriksministeren har antydnet, spesielt at regjeringen skal sørge for, at dette mot lov og traktat stridende cirkulære fra Kristiania ikke vil bli sat i virksomhet.

Præsidenten: Utenriksministeren gjør opmerksom paa, at de telegrammer, som vedkommer denne sak, og som han har berørt, ligger paa præsidentens bord til ettersyn for dem, som maatte ønske at gjøre sig bekjendt med indholdet.

Statsråd Klingenberg: Der er i et av de telegrammer, som den ærede forsamling har hørt referert, fra Spaniens side fremholdt, at der skulde foreligge nogen departementale bestemmelser, som gik ut paa, at spansk vin blev behandlet anderledes og strengere end fransk vin. Det der har jeg undersøkt, og jeg kan forsikre, at nogen saadan departemental bestemmelse findes ikke. Den er mig bekjendt aldrig utfærdiget. Derimot forefandt jeg en praksis, da jeg tiltraadte, som muligens kan forklare, at en saadan tro er opstaat. Jeg skal søke at gjøre kortelig rede for det. Vin fra Spanien, Frankrike, Portugal og andre lande indføres dels paa fat, dels paa flasker. Forsaavidt angaar vin paa fat paasees det meget nøie, at den vin som tillates indført, ikke holder mere end 12 volumprocent alkohol; det gjælder, enten den er fransk eller spansk, det er ingensomhelst forskjell paa det. Man har foretat noen lempninger, ogsaa uten forskjell, enten det har været tale om fransk eller spansk vin - det er kanskje blit lempninger til fordel for spansk vin - nemlig hvor det har kunnet godtgjøres, at stigningen av alkoholprocenten er foregaat underveis. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa, hvorfor det kan ske - men det kan ske, at vin eksporteres fra vedkommende land med en alkoholstyrke under 12 pct. og saa kommer frem og findes sterkere. I slike tilfælder har man vist lempe, og likesaa har man vist lempe, hvor det har været importert til privatmænd, som man visste ikke vilde selge vinen, men importerte til eget bruk. Naturligvis gjælder dette bare det vi kalder bordvin. Likeoverfor import paa flasker fandt jeg den praksis, at man der hadde git paalæg om at være forsiktig med at gjøre toldbehandlingen for dyr. Hvis man hadde vinflasker med merker, som gav sikker forvisning om, at man stod overfor vintyper, som man regelmæssig vilde finde indeholdt under 12 %, var det saa at man ikke var saa nøie med

prøvningen. Den praksis er gammel nu, og den opretholdes. Det har medført, at man i stor utstrækning har faat indført f.eks. burgunder og visse champagnevine, som holder over 12 %; det gjælder ogsaa spansk vin, som importeres paa flasker. Det kan hælde, at den indeholder over 12 %. Men da der nu importeres mere fransk vin paa flasker end spansk vin paa flasker, har det faat utseende av, at man er lempeligere overfor fransk vin end overfor spansk vin. Jeg tror, det er det enkle faktiske forhold, som har avstedkommet misforstaaelsen. Nogen departemental bestemmelse om forskjellig behandling av fransk og spansk vin foreligger som sagt ikke.

Men hensyn til de cirkulærer, som der klages over, kan jeg oplyse, at det første cirkulære fra Kristiania magistrat, som ikke har faat nogen paaanke fra nogen kant - det var i mai det blev sendt ut, tror jeg - det var forelagt lovavdelingen i socialdepartementet; men den har selvfølgelig ikke uttalt sig om cirkulærets forhold til traktaterne; den har derimot sagt, at saavidt den kunde skjønne, stred det ikke mot norsk lovgivning. Det sidste cirkulære, som har vakt forargelse i Spanien, og som vi nu hører har bevirket megen forargelse og vanskeliggjort situationen, det cirkulære har mig bekjendt aldrig været forelagt nogen departemental myndighet; det har man sendt ut paa egen haand. Jeg har fundet at ville føie til disse opplysninger; jeg antar det var hvad utenriksministeren sigtet til, og hvad han ventet jeg skulde supplere hans opplysninger med.

Gunnar Knudsen: Jeg vil som de andre herrer, der har hat ordet, erklære min tilfredshet med den ordning, som er istandbragt med Portugal. Naar det av hr. Castberg blev betegnet som et mesterstykke av Wedel, vil jeg ikke være uenig deri. Jeg var allerede i sommer bekjendt med den plan han hadde, og som nu er gjennomført. Men jeg vil bare legge til, at det maa ikke komme utenfor denne sals, jeg hadde nær sagt, 4 vægge - men det har vi jo ikke her - for skulde det komme ut i pressen, er jeg bange for, at det vilde vække en meget ubehagelig opsigt i Portugal. Jeg gaar ut fra som git, at denne beretning ikke kommer ut. Forøvrig, hvad angaar forhandlingerne i Madrid, saa ser jeg heller ikke andet end at hvad der er foretat og hvad der er under forberedelse, hverken kan eller bør vække motsigelse. Dette cirkulære i Kristiania, det er jo et ulykkestilfælde - faar man vel kalde det. For at magistraten der har hat anelse om, at det kunde foranledige vanskeligheter ved vore traktatforhandlinger, det kan man trygt gaa ut fra, at han ikke har hat. Men det er et ulykkestilfælde, og jeg formoder, at man nok altid vil kunne komme over det.

Jeg fik det indtryk av utenriksministerens oplæsning og meddelelse, at det var git en bemyndigelse til ministeren om at opsi traktaten med Spanien, hvis den samlede delegation var enig i det. Det forekommer mig, at det var et noget sterkt stykke saa hurtig at gaa paa opsigelse; men hvis delegationen er enig, faar man vel gaa ut fra, at en saavidt haardhænt optræden ikke egentlig skader forhandlingerne. Det forekommer mig, at man kunde ha ventet med opsigelsen, indtil

forhandlingerne var kommet litt længere frem; men som sagt, jeg gaar ut fra, at det spørsmål er vel overveiet saavel av delegationen som av ministeren. Spørsmålet om forskjellig behandling av franske og spanske vine, som vækker, som ialfald er paastaat at har vakt misstemning i Spanien, kan vel dels ha sin naturlige grund deri, at det er et notorisk faktum, at den franske vin som indføres paa flasker - om det er paa fat tør jeg ikke ha nogen bestemt mening om; men det er sikkert nok det, og det kjender naturligvis socialministeren godt til - kan ha høiere alkoholstyrke enn de bestemte 12 %. Der er foretat undersøkelser for en lang række av franske vine paa det kemiske laboratorium paa toldboden - det var i vor tid, det skedde - og de viste, at der var franske vine, særlig tør champagne, burgunder og saavidt jeg husker gammel hvit bordeauxvin, som indholdt tildels adskillig over 12 %. Nu er det jo det at bemerke, at de i Frankrike har meget strenge love mot forfalskning av vine, meget streng lovgivning; saavidt jeg vet, har Spanien ikke noget tilsvarende. Jeg synes, det var et argument, som kunde brukes like overfor Spanien. Det maatte kunne kræves, at hvis Spanien forlangte samme behandling av sine vine, som gives Frankrike av dets vine, saa fik ogsaa Spanien sørge for at faa en likesaa betryggende lovgivning og undersøkelse av de varer, det eksporterer, som Frankrike har. Jeg erkjender, at det vilde være et godt stykke paa vei at forlange et sertifikat for, at det var god og uforfalsket vare, som sendtes ut. Men naar Spanien gjør krav paa samme behandling som Frankrike, synes jeg ogsaa, at der kan være god grund til fra norsk side at forlange, at Spanien da stiller sin eksport under likesaa betryggende garantier, som Frankrike vitterlig gjør.

Nu, hvad angaar monopol og samlag, saa er der vel ikke større grund til at gaa nærmere ind paa det ved denne leilighet; men det bekræfter altsaa, hvad jeg uttalte i sommer, at jeg gik ut fra, at denne plan om monopol paa indførselen og omsætningen av vine her i landet vilde falde i traad med traktatlandenes interesser. Saa det var forsaavidt tilfredsstillende.

Jeg erklærer mig ogsaa enig i det svar, som er koncipert av utenriksministeren til minister Wedel. Det forekommer mig, at forhandlingerne gaar tilfredsstillende og forhaabentlig ogsaa vil faa et tilfredsstillende utfald.

Larsen: Det glæder mig virkelig at høre, at den delegation, som var utsendt til Portugal og Spanien for at underhandle med disse lande om nye traktater, er kommet til et saa godt resultat, som de er. Hvad Portugal angaar, saa maa det vel sies for dem, som kjender forholdene dernede, at vor delegation kom dit ned i en meget beleilig tid. Det er ikke bare med hensyn til norsk fisk, men det er ogsaa med hensyn til andre fødemidler, at det har været vanskelige tider dernede, og da en vare som fisk er billig og god og eftertraktet mat dernede, saa har selvfølgelig Portugal akkurat nu været saa behagelig, som det har kunnet, for at kunne faa indført denne fisken. Det er sagt her, at dette skulde bare være en midlertidig ordning; men de, der som

minister Wedel og hr. Castberg kjender forholdene dernede, tviler ikke paa, at det vil bli en varig. Jeg vil si for min del, at jeg tror, at baade regjeringen og de, som repræsenterer os dernede, bør være opmerksom paa, at forholdene ikke akkurat ligger saa liketil an. Skulde der bli andre tider, hvor de har større tilførsel f.eks. av New Foundlandsfisk, saa tror jeg nok, at det kanskje kan bringe forstyrrelse ind, saaledes som det har været tidligere.

Hvad som egentlig gjorde, at jeg tok ordet, det var hr. Castbergs studiereise til klipfiskmarkedet i Spanien. Jeg tviler ikke paa, og det forundrer mig heller ikke, at hr. Castberg, saasnt han kom ned til Spanien og fik snakke med importører i Bilbao, i Sevilla, i Barcelona, dermed straks var kompetent til at uttale sig om forholdene, og at de meninger, som han saaledes har erhvervet sig dernede, skulde være de eneste rigtige og at de skulde være egnet til at meddeles her i Stortinget. Jeg vet nok, at hr. Castberg har svært let for at sette sig ind i alle forhold, at han er kompetent paa snart sagt alle omraader; men det gaar ikke saa letvint allikevel, naar det gjælder forholdene paa klipfiskmarkedet nede i Spanien. Naar der nu er kommet en knute paa traaden dernede, saa vil jeg for min del si, at det er mere nødvendig at sørge for, at denne knute blir løst. Det er av saa stor betydning, at det venskabelige forhold ikke alene til Portugal, men ogsaa til Spanien opretholdes, at jeg tror, som hr. Gunnar Knudsen sa, at det var svært tidlig nu at gaa til en opsigelse av traktaten med Spanien. Hvad hr. Castbergs betegnelse av vor klipfisk dernede angaar, vil jeg bare med engang si, at det er præget av saa stort ukjendskap til forholdene og saadan ukyndighet, at alvorlige folk, som har kjendskap til forholdene, paa ingensomhelst maate vil lægge Bret paa det. Det var synd, at hr. Castberg ikke vilde opgi navnene baade paa det firma i Bergen og de som var kjendt i denne forsamling, og som sendte fisk ditned og har saa at si begaaet uregelmæssigheter ved at levere en anden vare end den, som var opgit. Det er saa sterke beskyldninger mot vore eksportører her i landet, at de ikke bør gaa upaataalt hen. Jeg kan saa godt tænke mig, at hr. Castberg i Bilbao for eksempel har snakket med konsignationsfirmaer, som pleier at ta imot store partier i konsignation, og som ogsaa har tat imot daarlig statsfisk, som delvis har været solgt til billig pris og delvis har været kondemneret dernede. Jeg skal oplyse hr. Castberg om, at der er sendt store partier av statens fisk, kanskje utelukkende av statens fisk, som har været solgt billig, og som har været kondemneret dernede. Enten det nu har foregaat direkte gjennom statens fiskecentral eller det har gaat gjennom private firmaer, saa har det dog været av den fisk, som staten har ligget inde med, og som er betegnet som slet vare. Jeg kan desuten oplyse hr. Castberg om, at Spanien praktisk talt er inndelt i forskjellige regioner. Katalonien, som hr. Castberg snakket om, foretrækker islandsfisk. Andre steder i Spanien har vi regioner, som utelukkende bruker norsk fisk, og den store efterspørsel og de store salg, som dagligdags i de sidste maaneder har foregaat til Spanien, samt de priser, man har opnaadd, skulde tyde paa, at varen staar

fuldt paa høide med den islandske. Det har ikke været slet statsvare, som jo naturligvis maa sælges billigere, men en rigtig god vare, og for den har man opnaadd like høi pris som for den islandske fisk. Der er store dele av Spanien, hvor man ikke importerer islandsfisk, og i Portugal vil man ikke paatræffe islandsfisk av nogen betydning. Der er det den norske fisk, som er mest anset, og vi har mange markeder i verden for utelukkende norsk fisk fra firmaer, som har gode merker, og hvor man ikke tar nogen anden vare. Jeg vet vel, at Katalonien, som ikke er nogen stor del av verden, gjerne vil ha islandsfisk, og at den er indarbeidet der; men det er ganske uten betydning. Jeg vil bare si likeoverfor den chikanøse maate, hr. Castberg har uttalt sig paa likeoverfor norske firmaer, hvem han søker at besudle ved at paastaa, at disse firmaer har levert en anden vare end de virkelig skulde, at han burde først ha undersøkt her i Norge, hvorvidt det var tilfældet, og ikke bare hørt paa de ensidige spaniere. Men jeg kan tænke mig, at i festens rus er ogsaa hr. Castberg blit begeistret for disse spaniere dernede og har stolt paa dem mere end han har stolt paa sit eget folk.

Jeg vil bare slutte med at si, at man maa være forsiktig med disse traktatforhold, selv om man for Portugals vedkommende altsaa foreløbig er kommet til et resultat, som imidlertid er basert paa at man ogsaa kommer til et lignende godt resultat med de andre lande. Portugal vil ha samme mestbegunstigelse som Spanien og Frankrike, og det har vi da endda ikke set enden paa. Disse lande er saa viktige, spesielt for os paa vestlandet, at det er saa at si en livsbetingelse for, at vi skal kunne eksistere, at vi opretholder et godt forhold med disse lande, saa jeg vil haabe at ogsaa de underhandlinger, som nu drives med Spanien, vil komme til en lykkelig ende, til trods for at jeg synes, at det var noget hovedkuls dette, saa hurtig at antyde en opsigelse av traktatforholdene med Spanien; men jeg formoder, at vore utsendinger er saa godt inde i forholdene, at de ogsaa kan ta det ansvar, som er forbundet med, at de eventuelt kommer til at si op traktaten med Spanien. Men jeg vil si, at skulde det lede til at vor venskabelige forbindelse, vor forretningsforbindelse skulde bli ødelagt og vore avsetningsforhold i disse land paa en maate skulde stagnerne, slik at de daarlige forhold, som vi allerede nu har i fiskeribedriften, skulde yderligere forværres derved, da vilde det være sørgelig for hele vort land.

Præsidenten: Præsidenten finder disse betragtninger meget interessante, men vil allikevel henstille til repræsentanterne at la de divergerende opfatninger av fiskens beskaffenhet o.s.v. være utenfor denne debat, idet de herhenhørende spørsmaal vistnok i hele sin bredde vil kunne komme under behandling ved en anden leilighet her i Stortinget. Jeg henstiller, at man nu mest mulig holder sig til det, som er forelagt av utenriksministeren.

Heggelund: Det blev av den ærede utenriksminister nævnt, at der i Kristiansand skulde ha forekommet et tilfælde med

hensyn til bevillingspraksis, som de hadde anket over i Spanien. Den ærede representant, hr. Castberg, nevnte ogsaa det samme. Jeg vil i den anledning faa lov til at opplyse, at jeg tror, det beror paa en ren misforstaaelse. Jeg har jo i egenskap av magistrat hat med disse bevillinger at gjøre, og i min embedstid er ikke noget saadant forekommet. Før jeg overtok magistratsembetet dernede, har jeg ogsaa hat direkte befattning med bevillingene i løpet av henved et kvart hundrede aar, og mig bekjendt har noget i den retning aldrig forekommet i Kristiansand. Hadde det forekommet, kan jeg ikke skjønne andet, end at jeg skulde kjende til det. Jeg antar derfor, at der foreligger en ren misforstaaelse. Jeg kan tænke mig, at det kan være private vinimportører, som har bragt saadant noget til de spanske myndigheters kundskap, men det maa være helt feilagtig. Det har jo hele tiden, uanset hvilke opfatninger man end har hat av alkoholspørsmålet, fra alle partier været arbeidet henimot at hindre salg av forfalskede vine og sundhetsskadelige vine, og det har der været gjort bestræbelser for til stadighet fra de kommunale myndigheter dernede. Men det har aldrig været gjort forsøk paa at stille de spanske vine i en ugunstigere stilling end andre landes vine. Jeg finder det derfor paakrævet at opplyse at her maa foreligge en misforstaaelse. Der eksisterer ikke noget saadant forhold som det der er paaberopt likeoverfor utenriksdepartementet.

Siden jeg allikevel har ordet, vil jeg gjerne nevne en ting, som jeg har fæstet mig ved her idag. Naar der har været paapekt fra spansk side, at departementet ikke skulde ha optraadt korrekt her, saa er det vel et spørsmål, om det ikke til syvende og sidst bunder i spørsmålet om alkoholgehalten, at departementet har været ængstelig for ikke at overtræde denne 12 % grensen, og at man i utøvelsen av dette fra spansk side har fundet en for Spanien uheldig praksis. Jeg vil peke paa dette, for jeg mener, det kan faa betydning ved de fremtidige forhandlinger. Her er jo ikke spørsmål om, hvorledes man stiller sig i almindelighet til forbudsspørsmålet eller til vor alkohollovgivning forøvrig, men det er et praktisk spørsmål om grensen skal sættes ved 12, 13 eller 14 %. Og hvis man f.eks. trækker en grænse av 12 % fremdeles, kan jeg tænke mig den mulighet, at man fremdeles kan komme op i vanskeligheter med Spanien, fordi Spanien siger, at vi ikke overholder kontrakten i aand og sandhet. Jeg vil henlede oppmerksomheten paa dette, for jeg mener, det kan komme til at være av betydning saavel under forhandlingene nu som i det fremtidige forhold til Spanien.

O.C. Müller: Jeg finder det rigtig som representant for et sted med utprægede interesser i den materie det her gjælder, at si, at jeg har indtryk av at den ordning som her er truffet for Portugals vedkommende, har man al grund til at være tilfreds med. Jeg kjender til som ogsaa hr. Oscar Larsen var inde paa, at tidspunktet vistnok har været meget heldig for de forhandlinger som nu er ført, idet levevilkaarene i Portugal er overordentlig vanskelige. Kjød eksisterer næsten ikke i handelen; selv de vanlige ernæringsmidler som olje og andre

ting er ogsaa rationeret eller vanskelige at opdrive. Jeg kjender dette fra første haand fra portugisiske og norske borgere, som netop er kommet tilbake dernedefra, saa jeg tror man har truffet et overordentlig beleilig tidspunkt, og det har vist sig at det har været bra.

Jeg forlangte imidlertid ikke ordet for at uttale min tilfredshet i den retning som jeg har gjort, skjønt jeg finder det ogsaa paa sin plass; men det var de samme betæneligheter som hr. Gunnar Knudsen fremholdt, som jeg gjerne vilde gjøre mig til talsmand for, siden jeg idag for første gang hører, at denne bemyndigelse til opsigelse av traktaten med Spanien er git. Forholdet er nemlig det, at tilstanden paa det spanske marked for tiden paa grund av den spanske valutas stilling, opmuntrer til en overordentlig sterk import av norsk fisk. Det er et moment som har gjort, at de norske skibninger til Spanien i den senere tid har været meget store og har kunnet ske til meget gode priser. De danner forsaavidt et lyspunkt i fiskeriernes stilling paa dette tidspunkt. Nu er ogsaa forholdet det, efter hvad der er mig meddelt av exportører hjemme, at av god norsk fisk vil man iaar sandsynligvis heller faa for lite end for meget. Jeg mener da, at det var rigtig, at man fik skibet mest mulig før denne opsigelse fandt sted, saa at man laa med ryddede lagre, naar saken i tilfælde maatte komme paa spissen. Det er det moment som for mig veier saa meget, at jeg er betænelig ved den meddelelse som er git om traktatens opsigelse. Jeg er ikke i tvil om, at naar delegationen har ønsket et saadant mandat, har den sine gode grunde for det; men jeg finder det rigtig, at jeg som representant for et distrikt med saa store interesser i denne sak ogsaa lar mine betæneligheter komme tilorde ved en anledning som denne.

Castberg: Jeg er ganske enig i den bemerkning som faldt fra representanten fra Gjerpen, hr. Gunnar Knudsen, at de lovord som vi har grund til her os imellem at rette til minister Wedel for hans behandling av traktatsspørsmålet i Portugal, egner sig til at fremholdes for lukkede døre, men bør ikke utbasuneres hverken i pressen eller paa anden maate, fordi det da vil kunne virke mot sin hensigt. Jeg vil understreke den samme opfatning. Jeg er ganske enig med ham deri. Med hensyn til den bemyndigelse som er git minister Wedel til nu at opsi den spanske traktat, har det jo sin begrundelse og sin forklaring, at minister Wedel har ønsket dette, deri, at Spanien oppfatter det saa - det er ialfald gjort gjældende - at den ordning vi har gjennomført ved vor midlertidige forbudslov, ikke stemmer med traktaten. Dette har været kastet minister Wedel i ansigtet flere gange, og han har baade personlig som nordmand og som Norges representant i høi grad følt sig generet ved, at Norge skal utsættes for den slags omtale. Dette er et unaturlig forhold, som man snaarest mulig bør komme ut av. Tingen er, at Spanien for tiden ikke vil slutte traktat med noget land; det holder paa med at forberede en ny toldtarif, og forinden denne er færdigbehandlet, vil det ikke indgaa nogen traktat, og det vil neppe heller senere indgaa nogen varig eller nogen formel

traktat med noget land, som anvender restriktioner likeoverfor dets vine. Det, som maaske kan opnaaes efter Wedels opfatning - og alt tyder paa, at det er rigtig - det er et midlertidig arrangement, om hvilket det for Spaniens vedkommende neppe kan sies det samme med saa stor sikkerhet som om arrangementet for Portugal, at det vil bli en permanent ordning. Jeg tror derfor, at det ikke alene er rigtig, men ogsaa høist paakrævet, at minister Wedel har faat denne bemyndigelse til at opsi traktaten med Spanien. Det er et uholdbart og uværdig forhold, dette som nu bestaar, ikke alene uholdbart, men uværdig for vort land.

Med hensyn til hr. Oscar Larsens uttalelser kunde det naturligvis være fristende rent personlig at svare paa dem; men jeg er enig med præsidenten i, at det ikke hører hjemme her at komme nærmere ind paa dette. Jeg vil bare si til ham, at han er helt desorienteret, naar han kan bruke slike uttryk, at det er utelukkende fisk fra staten, som har genert det norske fiskemarked i Spanien. Det blev tvertimot av en saa paalidelig og samvittighetsfuld mand som vor generalkonsul i Bilbao gjort gjældende, at det var ikke statens fisk først og fremst, men det var private fiskeforsendelser, som hadde været av den art, at de maatte kondemneres. Det er ganske sandt, som det blev sagt, at katalonerne foretrækker islandsfisk, men det har ikke altid været tilfældet. Det var en tid, da den norske fisk hadde et stort marked i Katalonien; men islandsfisken har fortrængt den norske fisk der. Det er det, som er det beklagelige. Og naar hr. Larsen fandt sig beføiet til at tale om min ukyndighet paa dette omraade, fordi jeg hadde levert disse meddelelser, saa skal jeg gjøre opmerksom paa, at jeg bare har referert hvad der av forretningsmænd i Spanien, norske og spanske, under fuld kontrol - for Bilbaos vedkommende specielt verificert av den norske generalkonsul der - er uttalt om den norske fisk og dens plads paa fiskermarkedet. Det er sandt, at i Bilbaodistriktet har den norske fisk overtaket, fordi man der gjerne vil ha en saa haardt tørret fisk som den norske; men i Katalonien har den rene, fine, hvite islandsfisk fortrængt den norske fisk. Og da norske forretningsmænd og fiskeagenter der forsøkte at faa den norske fisk ind, saa var det den norske fisks kvalitet, som vanskeliggjorde det, fordi Island har saa udmerket vrakersystem. Dette er referat, det er hverken uttryk for kyndighet eller ukyndighet fra min side; jeg har ingen prætesion med hensyn til at være hr. Oscar Larsens like i kyndighet, naar det gjælder fisk. Jeg vil forøvrig si, at naar der var nævnt enkelte norske firmaer, som sendte varer, som ikke bare stod i strid med, hvad der var sendt prøver paa, men varer, som det - efterat der var lovet god fisk - var vanskelig at sælge, saa forstaar jeg hr. Larsens irritation over, at dette blev nævnt.

Bernhard Hanssen: Det, som gjorde det mest nedslaaende indtryk paa mig i utenriksministerens redegjørelse, var hans meddelelse om, at man i spanske regjerigskredse mente, at Norge hadde brutt sine traktatsmæssige forpligtelser likeoverfor Spanien. Jeg har faat dette bekræftet ogsaa ved

hr. Castbergs meddelelser, idet han uttalte nu nylig, at der i spanske kredse var den opfatning, at Norge ved sin forbudspolitik og de bestemmelser, den hadde avfødt i den senere tid, hadde brutt traktaten. Hr. Castberg fandt, at dette var et uværdig og uholdbart forhold. Jeg gaar da ut fra, efter hvad hr. Castberg har hævdet, at der er noget i den spanske opfatning, at vi har brutt vor traktatsmessige forpligtelse, ellers skjønner jeg ikke, at han kan bruke saa sterke uttryk som uværdig og uholdbart, og jeg maa konstatere, at jeg er enig med hr. Castberg i dette. Saafremt der er noget i beskyldningen, er det et uværdig og uholdbart forhold, og jeg for mit vedkommende vil protestere imot, hvad der er gjort, og vil protestere imot, at saadant uværdig forhold opretholdes. Det bør være enhver regjerings pligt at sørge for, at det misforhold fjernes, jo før jo bedre, og eventuelt ved at opsi traktaten, saa haardt som det end maa føles. Av utenriksministerens foredrag fik jeg en noget uklar forstaaelse av, hvad det her gjaldt. Det kunde forstaaes saaledes, at den spanske opfatning angaaende traktatbrudd væsentlig var basert paa, at man mente, at de lettere spanske vine hos os blev lidt anderledes behandlet end de franske, og det var forholdsvis en smaating. Hvis det kun gjaldt det, saa kunde jeg forstaa, at utenriksdepartementet kunde instruere sin delegation om helst ikke at ta voldgift om den sak. Men hvis det gjælder virkelig reelle, større spørsmål, opfatningen av vort lands ærlighet i traktatforhold, vil jeg si, at da maa der helst skaffes klarhet i dette, enten ved voldgift eller paa anden maate snarest mulig. Har man ikke rent mel i posen, da forstaaer jeg nok at man nødig osaa gaar til en voldgift; men har man det, mener jeg at man trygt kan gaa til en upartisk voldgift, ialfald forsøke at faa saken klarlagt, og i værste fald maa man gaa til opsigelse av traktaten for at skaffe bort det uværdige og uholdbare forhold. Det er min mening. Dette at vi har brutt traktaten med Spanien, med vinlandene, det har jeg hørt før, som rygter i norske kredse, men at det skal gjøres officielt gjældende i spanske regjeringkredse, det er en skam for vort land som jeg for mit vedkommende ikke vil undlate at protestere mot, hvem der end er skyld i det, og hvem der opretholder det.

Utenriksminister Michelet: Bare et par ord. Der har fra enkelte her i salen været uttrykt betænkelighet overfor det skridt som regjeringen har tat i retning av traktatens opsigelse. Jeg vil overfor dette sterkt faa understreke, at regjeringen ikke har instrueret minister Wedel eller delegationen om at opsi traktaten, den har kun bemyndiget dem til at gjøre det. Den passus i telegrammet som berører den side av saken, lyder saa: "Regjeringen bemyndiger Dem herved til at opsi traktaten med Spanien, hvis den samlede delegation anser dette rigtig." I denne delegation sitter jo, som vi alle vet, folk som representerer motstridende interesser; vi har næringslivets folk, vi har fiskerimænd, vi har avholdsfolk, og saa videre. Forsaavidt disse folk maatte bli enige om at det er rigtig, efter den vending forhandlingerne der nede maatte ta, at gaa til opsigelse av traktaten, mener jeg at saavel

storting som regjering med trygghet maa kunne gaa ut fra at det er det rette, det som blir gjort.

Til hr. Bernhard Hanssen vil jeg faa lov at si, at det efter min opfatning aldrig er noget morsomt for noget land at faa en voldgiftssak angaaende hvorvidt det har overholdt sine traktatmæssige forpligtelser - enten man vinder eller ikke, hadde jeg nær sagt. Der blir let sittende noget igjen som ikke er helt ut behagelig. Jeg er gammel advokat, saa jeg kan tale om den ting med erfaringens ret. Det skal en daarlig sakfører til, hvis han ikke kan faa noget til at bli sittende igjen i en sak som denne her, og enhver som med opmerksomhet har hørt paa socialministerens redegjørelse angaaende dette punkt, vil ogsaa kunne si sig selv at der er ting her som vil kunne gis et mer odiøst utseende end det virkelig med rette har. Vi har søkt at gjennomføre en ensartet behandling av de franske og spanske vine; men at der kan letes frem enkelte tilfælder hvor det ene eller det andet land har faat nogen begunstigelse fremfor det andet, det vilde neppe socialministeren bestride om han hadde været her tilstede.

Præsidenten: Det var ønskelig at man kunde faa en liten tid til disposition før klokken 2, efter at dette møte her er færdig. Præsidenten henstiller derfor til de følgende talere at fatte sig saa kort som det overhodet er gjørlig for dem.

O.C. Müller: Jeg har ikke stort at si; det var bare en uttalelse fra repræsentanten hr. Castberg som bragte mig til at forlange ordet, idet han sa at det mest var den fisk som var kommet der ned fra de private fiskehandlere, som var daarlig og tildels var blit kondemneret. Det kan nok tilsynelatende stille sig slik at det var fisk fra de private handlere; men som man vet, sat staten inde med ganske betydelige lagre av saltet fisk. Der var gjort eksperimenter med denne fisk; man lot den ligge et aar i salt, noget som ikke de private fiskehandlere har indlatt sig paa tidligere. At dette eksperiment fik et sørgelig forløp, det ved vi alle sammen. Den saltede fisk er solgt til private, som har tørket den, dels kunstig ved tyske tørkerier, dels i fri luft i Norge. Denne vare som er kommet over paa private hænder, men hvis slette kvalitet skyldes det eksperiment som er foretat av statens vedkommende, gaar ut, skibes og selges som privat fisk. Jeg har ret til at si at det er denne fisk som har gjort det daarligste indtrykk, som har gjort mest skade i Spanien og Portugal og Italien. Jeg kjender ogsaa til at der i disse dage selges store partier med norsk fisk som kan klassificeres som anden rangs og tildels utskudd; den indskibes i skibslaster til vinlandene i disse dage. Den kommer frem til vinlandene, hvor den sandelig ikke vil rekommendere den norske fisk. Men det er uundgaaelig, varen maa ut, og det norske renommé kommer til at lide for det - en meget beklagelig foreteelse, som jeg tidligere gjentagne gange har paatalt og gjort opmerksom paa. Jeg tror ikke man skal beskyldes de private kjøbmænd for at misèren er saa betydelig som den er med hensyn til kvaliteten; men det er først og fremst statens forhold til fiskehandlerne som bærer skylden. I saa maate kan jeg gi hr. Oscar Larsen min

tilslutning. Jeg vil forresten i samme forbindelse ha sagt, at jeg er en ivrig tilhenger av vrakning av fisken, og jeg er enig med hr. Castberg med hensyn til at fiskens kvalitet maa høves. Vi maa henimot det islandske vrakersystem, forsaavidt er der ingen uoverensstemmelse mellom ham og mig.

Larsen: Det er kanskje galt at snakke om fisk i forbindelse med traktatforhandlingene, men det ligger saa nær op til de interesser som traktaterne berører, at jeg tror jeg maa faa lov til at svare hr. Castberg et par ord paa hvad han nu sidst sa. Med hensyn til fisken i Katalonien sa han at de der foretrækker den islandske. Det er riktig; men jeg skal faa lov at fortælle hr. Castberg, siden han ikke vet det, at der i sin tid sendtes store kvanta av klipfisk ned til Katalonien; men det hovedsagelige av dette var konsignert, og naar katalonerne, som ikke er bekjent for at være Guds beste børn, ikke fik lov til at behandle vor norske fisk, som de vilde, gikk de fra os til islænderne, og jeg tror heller ikke, at islænderne er saa vel fornøiet med dem. Desuten kan jeg opplyse om, at vi har fundet likesaa gode og bedre markeder for vor fisk, og vi har omsat al vor fisk uten at ha Katalonien. Jeg skal endvidere opplyse om, at katalonerne liker utmerket godt vor norske fisk, og jeg kan vise mange breve, paa at de anerkjender vor fisk likesaa godt som den islandske. Men det har selvfølgelig ikke hr. Castberg greie paa. Med hensyn til det siste, som han sa, at han forstaar saa godt min irritation, saa kan jeg si til hr. Castberg, at jeg er ikke det minste irritert over noget andet end over de direkte beskyldninger, som han har fundet sig beføiet til at utslynge mot de norske eksportører, og hvis det viser sig at være saa ilde, saa tror jeg, at det var likesaa godt, at hr. Castberg holdt tilbake de bemerkninger, indtil de andre delegationsmedlemmer ogsaa kom hjem og lot os faa høre, om de ogsaa har faat de samme historier nede i Spanien som hr. Castberg, og ogsaa lot os faa høre, hvilke folk hr. Castberg og de andre har det fra. Men at en mand som hr. Castberg skal skynde sig hjem og slynge norske borgere det i ansigtet, som han gjør, dertil vil jeg si, at den mand er ikke skikket til at være nogen uttsending fra Norge, naar han kommer med den slags beskyldninger. Han burde holdes tilbake, selv om han ikke hadde forstaaelsen av det selv.

Statraad Bruun: Jeg har ikke været forberedt paa, at vi skulde komme ind paa fiskeaffærer idag; men siden statens fisk er blit klandret saa sterkt, finder jeg det at være min pligt at gjøre opmerksom paa, at allerede fra første øieblik jeg kom i min stilling som handelsdepartementets chef, har jeg git ordre til, at der ikke skal eksporteres klipfisk av statens beholdninger hverken direkte eller gjennom de private eksportører av kvaliteter, som paa nogen maate kan nedsætte landets renommé. Har de private kjøpt av fjoraarets fisk og eksportert den som ny vare, saa har de selvfølgelig begaat en feil. Jeg kan forresten tenke mig, at der kan ligge ogsaa andre aarsaker til grund for den klander, som hr. Castberg har git over vor fisk i Spanien. Direktør Joys indberettet nemlig

fra Bilbao, at der var kommet betydelige kvantiteter av fisk dertil, som under en streik i 40 graders varme blev liggende ombord i flere uker og som følge derav tok skade, simpelthen blev helt bedervet. Som sagt, av statens fisk er der i min tid ikke solgt, og jeg tror ikke, der er solgt noget væsentlig tidligere heller. Der er ikke foretat noget direkte salg, der er foretat en prøvekonsignation, som endnu neppe kan være kommet frem, og om hvis resultat man ingenting kan si, al fisk, der paa nogensomhelst maate kan skade vort lands renommé er beordret sendt til Blomberg, den tidligere hvalfangststation for der at males op til fiskemel. Jeg har kun villet si dette for at berolige de herrer med hensyn til spørsmålet om statens klipfisk. Hvad vragerlovgivningen angaar, er jeg for mit vedkommende enig i, at den maa fremmes snart, og der vil vistnok i den nærmeste fremtid kunne fremsettes proposition om tvungen vrakning for eksport. (kfr.)

Utenriksminister Michelet: Bare en ganske kort bemerkning. Min partifølge hr. Oscar Larsen kom med et meget sterkt tilspisset personlig angrep paa hr. Castberg som offentlig utsending eller som offentlig forhandler. Jeg anser det overfor den uttalelse, saa tilspisset som den fremkom, for min pligt at si, at jeg personlig er hr. Castberg en tak skyldig, fordi han under sit ophold derute har holdt mig underrettet paa en maate som jeg anser særdeles fortjenstfuld. Den har bidradd til at orientere utenriksministeren og utenriksdepartementet med hensyn til svævende forhandlinger, og jeg har sat megen pris paa det.

Præsidenten: Hr. Oscar Larsen har ordet til en kort bemerkning.

Larsen: Jeg vil bare faa lov at si til utenriksministerens siste bemerkninger, hvor han sætter meget stor pris paa hr. Castberg, at jeg kan nok forstaa det efter de formodentlig værdifulde opplysninger som er tilflytt ham; men der findes andre folk i dette land end utenriksdepartementet og dets etater, hvis interesser ogsaa bør varetages.

Debatten erklæret dermed avsluttet.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar at forhandlingerne ikke blir at offentliggjøre.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.
Protokollen blev derefter oplæst uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 13.55.